

A BALATON PARTJÁN

Boll János ezen a délutánon ott üldögélt az udvarháza ámbitusán, amely hosszan simult a ház oldalához, és teteje hús árnyékot vetett a tűző napsütésben.

Csodaszép kilátás nyílt innen a vidékre. A lefelé hajló hegyoldalak zöldeskék köntöst öltöttek, a leveles szőlőkék végtelen sorokban húzódtak alá, helyenként kék foltokat hagyott rajtuk a szőlőragyát irtó gálicoldat.

A lejtőn mindenfelé csupa szőlőskert, a levélrengetegből itt-ott sárgán bukkant fel a csőszkunyhó zsúpteteje, alantabb kukoricaföldek pásztázták a hegy lábát, még odébb pedig a smaragdszínű legelőkről elhalóan hangzott fel a kolompok csengése és a tehenek bögése.

A réteken túl nyújtózott a végtelenbe a Balaton tava, amint errefelé büszkén mondják, a „magyar tenger”. Hullámzó, zöld vizének tükre a láthatáron egybefolyt az ég színkékjével, amelyen fehér csíkokat vont a füst, ha gőzhajó iparkodott partról part felé. A tó hossza Boll János birtokától Veszprémig meghaladja a százhuszonöt kilométert.

Igen, ez itt előttünk a magyar tenger, hullámaival, viharáival és mondáival, vizitündéreivel, akik az est sötétjében a halászokat csónakostul a tó mélyére húzzák, boszorkányaival, akik éjjelkor kilopják a halásztanyákról a kislíukat, és szétmarcangolt holttestüket a küszöb elé teszik.

Ez itt a Balaton tava, amely felől az éjszaka csendjében csodálatos hangokat, sírást és jajgatást hoz a szél. A víziemberek gyerekei sírnak ilyenkor, akik időtlen idők óta népesítik be a vízalatti világot, hisz egyszerre látták őket sok más Balaton környéki helységben, amint hosszúhajasan, szakállasan másztak ki a tó vizéből. Sok száz évesek már ezek a víziemberek, hisz a mai lakosok dédapjainak az ükei is mesét szöttek róluk...

Boll János azonban ügyet sem vetett a nagyszerű kilátásra. Ott ült a karosszékében, bundába burkolózva, bár tikkasztó volt a hőség.

A kisasztalon óra ketyegett. Boll János képe egyre inkább elborult.

– Csak nem jön az a fene roham – dünnyögte maga elé, türelmetlenül lesve az óramutató lassú járását –, más-kor már öt óraker ráz a hideg, most meg késik, akár a

szépleány. Hat órára megjön a szolgabíró, hogy kihallgasson, de így bizony nem készülök el hatig a lázammal!

Sürgető szemmel követte az ólomlábban vánszorgó időt.
– Na végre – ujjongott fel negyed hatkor –, már didergek. Itt van a kedves.

Boll Jánosnak vacogni kezdett a foga. De olyan hangosan, hogy azon nyomban futott is a gazdájához a szolga, kérdve, hogy mit parancsol.

– Szamár vagy, – hörrent rá Boll János, – ugorj, hozd a vánkost, és burkold be takaróval a lábamat.

Amikor már fölülről-alulról bepólyázták, még mindig vacogó foggal, remegő testtel végigjártatta szemét a vidéken. Fejében zúgott, testét jeges kézzel simogatta a láz és egyszerre sárga színbe borult a szeme előtt az egész táj. Sárgállottak a szőlőskertek, a kukoricások, a csőszkunyhó, a rét, a tó, de még a mennybolt is. A roham elérte tetőfokát. Boll János panaszos szóval akarta mondani a cselédnek, hogy igen rosszul érzi magát, de egy árva hang nem, annyi sem jött ki a torkán. Aztán az ég levedlette sárgaságát és ibolyaszín köntöst öltött.

Boll János most már annyira ura volt magának, hogy el bírta dadogni: – Ez aztán a sors keresztje!

Amikor pedig megkönnyebbülten kinyögte: – Hála istennek, lassan már vége – akkor már minden megint a maga természetes színében pompázott előtte. Kéknek látta az eget, kékeszöldnek a szőlőket, sárgulónak a rétet és zöldnek a tó tükkrét.

Már azt is érezte, hogy zsendül benne a nap melege, verítéktől gyöngyös a homloka. Ráripakodott a szolgára:

– Takarítsd el a párnákat, húzd le rólam a bundát és hozd a pipámat!

A lázroham elmúlt.

„Most jön még csak a rosszabbik hideglelés – mondta magában Boll János, mialatt rágyújtott a feketére szíft pipára –, hamarosan itt lesz a szolgabíró.”

Odalent a mélyúton, a szőlőskertek között, feldübörgött a kocsis, és idáig hallatszott a szolgabíró haragos szava:

– Fene essék az ilyen kocsisba! Érkezzünk csak meg, majd kiadom a béredet mogyorófa pácában! Hát megparancsoltam-e neked, hogy felönts a garatra?

„Nincs valami rózsás kedvében – sóhajtott Boll János –, micsoda kihallgatás lesz!”

A kocsis már meg is állt az udvarház előtt, kiszállt belőle a szolgabíró, komoly és méltóságteljes képpel, egy nyalábr irattal a hóna alatt.

Lassú léptekkel megindult az ámbitus felé, Boll János

elébe ment, bodor füstmacskákat eregetve a pipájából.

Kezet fogtak, a szolgabíró bemutatkozott:

– Tomay Béla vagyok. Azonnal megkezdem a kihallgatást.

Az iratait maga elé tette az asztalra, helyet foglalt a széken, keresztbe rajta lábait, ujjával megkopogtatta az asztal szélét és megjegyezte:

– Bizony, rosszul áll a dolga, kedves uram.

Boll János is leült, és szótlánul vonogatta a vállát.

– Úgy ám, nagyon rosszul áll – folytatta a járás ura –, mikor is puffantotta le azt a Burga cigányt?

– Éppen ma egy hete, – válaszolt Boll –, délután öt óra tájban... Szivart nem parancsol? – adott váratlanul új fordulatot a beszélgetésnek, előhúzva zsebéből a szivartárcát..

– Jóféle, bánáti dohány.

A szolgabíró kivett egyet és mialatt a hegyét faragcsálta, csak úgy mellékesen megállapította:

– Tehát azt mondja, hogy június 21-én történt, délután öt órakor.

– Úgy igaz – hagyta helyben a földbirtokos –, huszonegyedikén, pontosan öt órakor. Huszonharmadikán temették. Engedje meg, hogy tüzzel szolgáljak.

– Köszönöm – bólintott Tomay Béla –, a boncolás megállapította, hogy hátulról lőttek rá, sörétes puskából.

– Igazság – erősítette meg Boll –, tizenegyes Lancasterem van.

– Bizony, szomorú dolog – szólalt meg néhány szippantás után a szolgabíró... – mit is mondott, honnan valósi ez a dohány?

– Bánáti... Ha megengedi, hozatok egy kis bort.

– Ám legyen, egyezett bele nagykegyesen a vármegye embere –, iszunk egyet, aztán folytatom a kihallgatást.

Tüstént az asztalon termett néhány borosüveg, a birtokos töltött és ráköszöntötte vendégére a poharat:

– Kedves egészségére!

– köszönöm... Én itt tulajdonképpen szomorú kötelességet teljesítek. – A szolgabíró a világosság felé tartotta poharát és nagy szakértelemmel vizsgálta a bor színét.

A nap sugarai keresztülfutottak az üvegen, és a bor vörössége vérszínűre festette az igazság szolgájának az arcát. Hörpintett egyet, aztán hirtelen lecsurgatta gégején a pohár tartalmát, nagyot csettintve utána.

– Nagyszerű bor – állapította meg és elégedetten mosolygott –, mi is jutott az eszébe kedves barátom, hogy le-puffantsa azt a cigányt?

Boll János nyugodtan szíta a pipa csutoráját.

– Kétéves bor – magyarázta –, a nyugati szőlőmben termett. Egészségére!

Kiürült másodszor is a pohár, és megint csak Boll János vette fel a szót:

– Van ám jobb borom is, hároméves, a túlsó szőlőből!

Palackot bontott és töltött.

– Nemes nedű – dicsérte a szolgabíró –, nagyszerű ember maga, bátyám!

– Csak volnék, ha elmúlna rólam a hideglelés –, panaszkodott két korty között Boll János, – négy éve varrta magát a nyakamba és azóta minden áldott nap meglátogat. Igazán ízlik?

– De még mennyire! – áradozott a vendég.

– Pedig még van jobb is –, szerénykedett a földbirtokos, és előhalászott a kosárból egy hosszúnyakú üveget, – ez immáron ötéves.

– Kevés ilyen derék honpolgár van, mint maga, édes egy bátyám – kapott lángra a tűz Tomay Béla szemében, amikor felhajtotta ez első pohár ötévest –, ennél jobb bort még életemben nem ittam! Ez az íz, ez a zamat, ez a tűz...

– Márpedig akad nálam még jobbféle bor is – vallotta be Boll János, amikor a harmadik üvegnek is vérét vették –, de olyat aztán igazán nem ivott eddig.

– Kóstolja csak meg – biztatta, mialatt egy újabb szűknyakú palackból töltötte a vendég poharát –, ezt húsz éve szüretelték.

A szolgabíró szavát se lelta a nagy elragadtatástól.

– Akár a tokaji, de mit is mondok, jobb ez még a tokajinál is! – harsogta piros képpel, poharat pohár után ürítve – csodálatos ember maga, bátyám, a világon a legdere-kabb, de mondja meg végre, miért lőtte meg azt a cigányt?

– Hát csak azért – ismerte be lassú szóval Boll János –, mert az a semmiházi éppen ebből a borból lopott húsz üveggel...

– Igaza volt, bátyám – rikácsolta a szolgabíró –, a maga helyében én sem tettem volna másképp. Mert ez a bor... Tudja mit, beírom a jegyzőkönyvbe: „Kétséget kizáró módon megállapítást nyert, hogy Burga cigány halálát baleset okozta.” Öntsön már, drága bátyámuram! ...

Újra meg újra koccintottak. A pohárban tüzesen izzott a balatoni lankákon termett bor, amely zamatos volt és vörös, olyan vörös, akár a tolvaj Burga cigány vére...

(J. Hašek: *Hörcsög a díványban*, Bp. 1964.

Fordította Tóth Tibor)